

Ημερίδα «Ανάδειξη και διαχείριση Μνημείων στην Ελλάδα:

Σύγχρονες προσεγγίσεις και προοπτικές»

Παρασκευή 26 Οκτωβρίου 2018

Αμφιθέατρο «Ιωάννης Δρακόπουλος», Πανεπιστήμιο Αθηνών

(κεντρικό κτίριο, Πανεπιστημίου 30)

Η Ημερίδα πραγματοποιείται στο πλαίσιο της έρευνας «Ο ανοικτός αρχαιολογικός χώρος ως εναλλακτικό μοντέλο διαχείρισης σε αστικό περιβάλλον: Ακαδημία Πλάτωνος και Λόφος Φιλοπάππου» που χρηματοδοτεί το Κέντρο Έρευνας για τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες (ΚΕΑΕ) για το έτος 2018, με την υποστήριξη του Κοινωνικού Ιδρύματος Ιωάννη Σ. Λάτση.

Περιλήψεις και βιογραφικά

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΛΑΝΤΖΟΣ

Αναπληρωτής καθηγητής κλασικής αρχαιολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

«Εγώ και συ πάντα μαζί»: η ανάδειξη πέρα απ' τη διαχείριση

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Δημήτρης Πλάντζος είναι κλασικός αρχαιολόγος, απόφοιτος του Πανεπιστημίου Αθηνών και διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης. Στα ερευνητικά του ενδιαφέροντα συγκαταλέγονται η ελληνορωμαϊκή τέχνη, η αρχαιολογική θεωρία, και οι νεωτερικές προσλήψεις του κλασικού πολιτισμού. Έχει δημοσιεύσει τις μελέτες: *Οι αρχαιολογίες του κλασικού. Αναθεωρώντας τον εμπειρικό κανόνα* (2014), *Το πρόσφατο μέλλον. Η κλασική αρχαιότητα ως βιοπολιτικό εργαλείο* (2016) και *Η τέχνη της ζωγραφικής στον αρχαιοελληνικό κόσμο* (2018). Από το 2013 διδάσκει κλασική αρχαιολογία στο ΕΚΠΑ και από το 2017 διευθύνει το Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών "Διαχείριση Μνημείων. Αρχαιολογία, Πόλη και Αρχιτεκτονική".

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΠΟΥΝΙΑ

Καθηγήτρια μουσειολογίας και πολιτιστικής διαχείρισης, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Πέρα από την υλικότητα: η διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς και οι μεταβαλλόμενες έννοιες της αξίας

Βιογραφικό Σημείωμα

Η Αλεξάνδρα Μπούνια διδάσκει μουσειολογία και πολιτιστική διαχείριση στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου και, από το 2017, στο UCL Qatar. Τα ερευνητικά ενδιαφέροντά της εστιάζουν στην ιστορία και θεωρία των συλλογών και των μουσείων, σε θέματα δεοντολογίας και βιωσιμότητας στο χώρο των μουσείων, στη διαχείριση της 'δύσκολης' πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και στο μουσείο ως 'πολιτικό'

ίδρυμα. Ενδιαφέρεται επίσης για τα μουσεία και τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς σε περιοχές όπως η αραβική χερσόνησος. Έχει δημοσιεύσει άρθρα και μελέτες σε ελληνικά και διεθνή περιοδικά καθώς και βιβλία, όπως: *The Political Museum: Power, Conflict and Identity in Cyprus* (συν-συγγραφή με Θεοπίστη Στυλιανού-Lambert, Routledge, 2016), *Στα Παρασκήνια του Μουσείου: η διαχείριση των μουσειακών συλλογών* (Εκδόσεις Πατάκης, 2009 και επανεκδόσεις), *The Nature of Classical Collecting: 100 BCE – 100 CE* (Ashgate Press, 2004). Έχει διατελέσει πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος του ICOM (2016-2018), ενώ το διάστημα 2014-2017 υπηρέτησε στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου ως Αναπληρώτρια Πρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Διασφάλισης Ποιότητας.

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΓΚΑΖΗ

Επίκουρη καθηγήτρια μουσειολογίας, Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Βιογραφικό Σημείωμα

Η Ανδρομάχη Γκαζή είναι επίκουρη καθηγήτρια μουσειολογίας στο Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου. Διδάσκει, επίσης, στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και στο ΠΜΣ «Εκπαίδευση και πολιτισμός» του Χαροκοπέιου Παν/μίου. Έχει εκπονήσει πληθώρα μουσειολογικών μελετών, έχει οργανώσει και επιμεληθεί εκθέσεις σε μουσεία διαφόρων τύπων, ενώ έχει, επίσης, συμμετάσχει σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς για την ανέγερση νέων μουσείων. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν – μεταξύ άλλων – την ιδεολογική διαχείριση της αρχαιότητας, την ιστορία των μουσείων, τη θεωρία και την πρακτική των εκθέσεων, το κείμενο ως ερμηνευτικό μέσο στα μουσεία, τη δημόσια αρχαιολογία, τις σπουδές μνήμης και την προφορική ιστορία. Στις δημοσιεύσεις της περιλαμβάνονται τα βιβλία: Μπούνια, Α. και Γκαζή, Α. (επιμ.) 2012, *Εθνικά Μουσεία στη Νότια Ευρώπη. Ιστορία και προοπτικές*, Αθήνα, Καλειδοσκόπιο, και Νάκου, Ει. και Γκαζή, Α. (επιμ.) 2015, *Η προφορική ιστορία στα μουσεία και στην εκπαίδευση*, Αθήνα, νήσος. Είναι ιδρυτικό μέλος και μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού *Τετράδια Μουσειολογίας*.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΛΕΚΑΚΗΣ

McCord Centre, Newcastle University και MONUMENTA

Η ταυτότητα της πολιτιστικής διαχείρισης στην Ελλάδα και η απουσία της θεωρίας

Περίληψη

Αν και περίπου ζωής δυο δεκαετιών, η πολιτιστική διαχείριση στην Ελλάδα φαίνεται να αναζητά ακόμα την ταυτότητά της. Εισηγμένη βιαστικά στην ελληνική αρχαιολογική πραγματικότητα ως μια γραφειοκρατική διαδικασία κάλυψης συμβατικών υποχρεώσεων για την αξιοποίηση ευρωπαϊκών πόρων ή μια νεοφυής, à la mode εμπειρική αναγκαιότητα πορεύεται στο ασταθές πολιτικό και οικονομικό στερέωμα της χώρας, με βερμπαλιστικές ρητορικές περί ανταποδοτικότητας, κοινωνικοποίησης, οικονομικής ανάπτυξης και σκόρπια εργαλεία από την οικονομική επιστήμη, το marketing και το management.

Στην ομιλία αυτή θα συζητήσουμε την απουσία οργανωτικής θεωρίας στη διαχείριση του πολιτισμού στην Ελλάδα, την απόστασή της από τις πρακτικές ανάγκες των μνημείων και των κοινοτήτων που τα

περιβάλλουν αλλά και τη δυνατότητα σύνθεσης νέων – πολιτιστικών αυτή τη φορά – στρατηγικών για την πολιτιστική διαχείριση.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Στέλιος Λεκάκης σπούδασε κλασική αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και μετά τις μεταπτυχιακές σπουδές του (UCL 2005) εργάζεται ως Σύμβουλος Διαχείρισης Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην Ελλάδα, ιδιαίτερα πάνω σε θέματα βιώσιμων στρατηγικών διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομιάς σε νησιωτικά και αστικά περιβάλλοντα, θεματικές του διδακτορικού του (Πανεπιστήμιο Αθηνών 2013). Συνεργάζεται με ΜΚΟ και Πανεπιστήμια σε διάφορα προγράμματα σχετικά με πολιτιστική πληροφορική, συμμετοχική διαχείριση και ανασκαφές. Ανάμεσα σε αυτά είναι το πρόγραμμα καταγραφής ιστορικών κτηρίων της Αθήνας και το πρόγραμμα «Τοπικές Κοινωνίες & Μνημεία» της MONUMENTA. Από το 2015 εργάζεται ως ερευνητής στο Newcastle University μελετώντας τον χαρακτηρισμό, την πρόσληψη και τη διαχείριση του πολιτιστικού τοπίου. Διδάσκει στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου (Πολιτιστική Πολιτική & Πολιτιστική Διαχείριση) και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία).

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΤΖΑΣ

Δρ. Αρχιτέκτονας μηχανικός ΤΕΕ, ARB-RIAS

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΗΤΟΣ

Δρ. Αρχαιολογίας

Από το Πρόβλημα της Μορφής στην ανάδειξη της αστικής κληρονομιάς της παλιάς πόλης της Ρόδου σήμερα

Περίληψη

Η απόφαση του Συμβουλίου των Υπουργών Εξωτερικών των νικητριών δυνάμεων τον Ιούνιο του 1946 περί παραχώρησης των Δωδεκανήσων στο Ελληνικό κράτος οδήγησε στην οργάνωση επιστημονικής αποστολής με στόχο την συλλογή ωφέλιμων πληροφοριών για μια πλειάδα θεμάτων με στόχο την γρήγορη και ομαλή ενσωμάτωση των νησιών στον εθνικό κορμό.

Στην παλιά πόλη της Ρόδου ο Δημήτρης Πικιώνης (αρχιτέκτονας και καθηγητής του ΕΜΠ) ως μέλος της αποστολής, βρέθηκε αντιμέτωπος με το αποτέλεσμα του σχεδόν τριαντάχρονου εντατικού προγράμματος παρεμβάσεων της Ιταλικής αποικιακής διοίκησης στο ιστορικό αστικό χώρο και στο ιστορικό απόθεμα.

Χρησιμοποιώντας ως μελέτη περίπτωσης την παλιά πόλη της Ρόδου, συνέταξε το κείμενο *Το Πρόβλημα της Μορφής* στο οποίο θέτει προβληματισμούς, γενικές κατευθύνσεις και συγκεκριμένες προτάσεις που αφορούν την εγγραφή της αστικής κληρονομιάς –και του ιστορικού χώρου γενικότερα– στο εθνικό αφήγημα.

Με αφετηρία το Πρόβλημα της Μορφής, η εισήγηση στοχεύει στην σύντομη παρουσίαση των παρεμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν στην παλιά πόλη της Ρόδου από την ενσωμάτωση των Δωδεκανήσων μέχρι σήμερα, καθώς επίσης και στον εντοπισμό τυχόν αλλαγών που παρατηρούνται στο πλαίσιο ερμηνείας και στις πρακτικές ανάδειξης των ιστορικών μνημείων.

Βιογραφικά Σημειώματα

Ο **Γεώργιος Καρατζάς** είναι αρχιτέκτονας μηχανικός, μέλος του ΤΕΕ και του συλλόγου αρχιτεκτόνων Σκωτίας (RIAS). Αποφοίτησε από την Σχολή Τεχνών της Γλασκώβης- Πανεπιστήμιο Γλασκώβης (2004) και πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στην Συντήρηση και Αποκατάσταση Ιστορικών Μνημείων στο Κολέγιο Τεχνών του Εδιμβούργου- Πανεπιστήμιο Εδιμβούργου (2005) καθώς και στη Πολεοδομία- Χωροταξία στο ΕΜΠ (2009). Η διδακτορική διατριβή του στο ίδιο ίδρυμα (ΕΜΠ, 2015) εξετάζει τον ρόλο της ανάδειξης και διαχείρισης μνημείων και τοποθεσιών στην συγκρότηση και αναπαράσταση του Εθνικού παρελθόντος. Έχει συνεργαστεί με αρχιτεκτονικά γραφεία στην Αθήνα και το Εδιμβούργο, ενώ από το 2013 με το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού ως επιβλέπων αρχιτέκτονας σε έργα αποκατάστασης και επανάχρησης ιστορικών μνημείων και συνόλων.

Ο **Γιώργος Βήτος** γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Σπούδασε αρχαιολογία στο τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας, Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Αποφοίτησε με άριστα το 2003. Ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές του σπουδές στο τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ με υποτροφία του ΙΚΥ και πρόσφατα τη διδακτορική διατριβή του στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2017). Έχει συμμετάσχει σε διάφορα πανεπιστημιακά ερευνητικά προγράμματα (Ωρωπός, Κεφαλονιά, Μαραθώνας, Βόλος, Κύθνος, Κως, Σκιάθος, Σικυώνα) και έχει εργαστεί ως συμβασιούχος αρχαιολόγος στη Χίο, στα Τέμπη, στα Φάρσαλα, στο Βόλο και στην Κύθνο. Οι δημοσιεύσεις του αφορούν κυρίως θέματα της θεσσαλικής αρχαιολογίας.

ΜΑΝΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Αρχιτέκτονας μηχανικός

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΑΒΟΥΡΑΝΑΚΗΣ

Επίκουρος καθηγητής προϊστορικού Αιγαίου, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

«Ζητήματα αναγνωσιμότητας, οριοθέτησης και προσβάσεων στην Κνωσό. Από το θεωρητικό πλαίσιο προς μία ενδεικτική μελέτη περίπτωσης»

Περίληψη

Το μινωικό ανάκτορο της Κνωσού δεν αποτελεί μόνο ένα πολύ σημαντικό τμήμα της αρχαιολογικής κληρονομιάς της Ελλάδας αλλά και ένα πεδίο σύγκρουσης ιδεολογιών, συμφερόντων αλλά και ετερόκλητων αφηγημάτων, τα οποία καλούνται να ενταχθούν σε κοινές αναπτυξιακές πολιτικές μέσω του εκάστοτε διαχειριστικού σχεδίου. Εδώ επιχειρείται αρχικά η συνοπτική παρουσίαση ενός θεωρητικού πλαισίου, το οποίο είναι απαραίτητο για τη δημιουργία μίας σαφούς εικόνας του αρχαιολογικού χώρου της Κνωσού και συνακόλουθα για τη διαμόρφωση της κατάλληλης διαχειριστικής πολιτικής. Αναλύονται ζητήματα όπως η διαδικασία με την οποία έχουν προκύψει τα κυρίαρχα αφηγήματα για την Κνωσό, ο τρόπος ένταξης και λειτουργίας των καταλοίπων του μινωικού ανακτόρου αλλά και των υπολοίπων μνημείων στον ευρύτερο αρχαιολογικό χώρο, η προσβασιμότητα και η επισκεψιμότητά τους και η θέση τους στο τοπίο, συμπεριλαμβανομένης της σχέσης του αρχαιολογικού χώρου με τον γειτονικό σύγχρονο οικιστικό ιστό.

Ακολουθεί μία πρόταση ανάπλασης τμήματος του περιβάλλοντος χώρου του μινωικού ανακτορικού συγκροτήματος, το οποίο καλείται να λειτουργήσει ως κομβικό σημείο για τη γενικότερη ανάπλαση

της περιοχής. Η πρόταση αυτή εστιάζει στα τρία κυριότερα ζητήματα που ανέδειξε η παραπάνω ανάλυση, δηλαδή την πρόσβαση στον αρχαιολογικό χώρο, την οριοθέτηση των επιμέρους επισκέψιμων χώρων και τη σχέση του παραπάνω συνόλου με τους εγγύς οικισμούς. Η πρόταση αποσκοπεί να λειτουργήσει ως μεταβατικό στάδιο προς μια ολιστική διαχείριση, με στόχο τη λεπτομερέστερη κατανόηση των επιθυμητών στόχων της τελευταίας και επομένως τη δημιουργία ενός κλίματος ευρείας αποδοχής των προτεινόμενων επεμβάσεων. Τέλος, τίθενται ερωτήματα σχετικά με το βαθμό που οι παραπάνω επεμβάσεις μπορούν να συνεισφέρουν σε έναν ευρύτερο διάλογο για μία πραγματικά βιώσιμη μακροχρόνια πολιτική διαχείρισης της Κνωσού.

Βιογραφικά Σημειώματα

Ο **Μάνος Παπαδάκης** γεννήθηκε το 1989 στο Ηράκλειο Κρήτης. Αποφοίτησε το 2013 από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Εκτός από τη συμμετοχή του σε αρχιτεκτονικές μελέτες, ιδιωτικές και δημόσιες, έχει διακριθεί και σε Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό για την Αξιοποίηση του Καστρακίου Δραπετσώνας. Στις μεταπτυχιακές του σπουδές (2015-2017) στο Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών “Διαχείριση Μνημείων: Αρχαιολογία, Πόλη και Αρχιτεκτονική” εμβάθυνε στις διαδικασίες νοηματοδότησης του σύγχρονου ελληνικού τοπίου, μέσα από ένα πληρέστερο ερμηνευτικό υπόβαθρο το οποίο βασίζεται κυρίως στην σύμπλευση των επιστημονικών πεδίων της αρχαιολογίας και της αρχιτεκτονικής, καθώς και σε πολύπλευρα ζητήματα διαχείρισης ιστορικά φορτισμένων τόπων. Έχει, επίσης, συμμετάσχει σε βασική έρευνα του Πολυτεχνείου Κρήτης για τους παραδοσιακούς οικισμούς στην κρητική ύπαιθρο, καθώς και σε πρόγραμμα (2016-2017) της εταιρίας MONUMENTA για την “Καταγραφή και ανάδειξη κτηρίων 19ου και 20ού αιώνα στην Αθήνα”.

Ο **Γιώργος Βαβουρανάκης** έχει πτυχίο Ιστορίας και Αρχαιολογίας με ειδίκευση στην Αρχαιολογία και Ιστορία της Τέχνης από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (1993) και Master of Arts (1998) και PhD (2002) από το Πανεπιστήμιο του Sheffield. Έχει υπάρξει μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και έχει διδάξει στα Πανεπιστήμια Κρήτης και Πελοποννήσου και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Το 2012 διορίστηκε μετά από εκλογή Λέκτορας Προϊστορικού Αιγαίου στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και από το 2014 είναι Επίκουρος Καθηγητής στο ίδιο πανεπιστήμιο. Η διδακτορική του διατριβή με τίτλο *Funerary Landscapes East of Lasithi Crete, in the Bronze Age* δημοσιεύθηκε το 2007. Έχει δημοσιεύσει μία ακόμη μονογραφία με τίτλο «Εικόνα και λόγος στην αρχαιολογία. Η περίπτωση της προϊστορικής αρχιτεκτονικής, μέρος Α΄» (2015), είχε την επιμέλεια πέντε συλλογικών τόμων και έχει δημοσιεύσει 45 μελέτες σε περιοδικά, συλλογικούς τόμους και πρακτικά συνεδρίων, μεταξύ των οποίων τα *American Journal of Archaeology*, *Opuscula Atheniensia* και *Report of the Department of Antiquities in Cyprus*, καθώς και οι σειρές *Hesperia Supplements* και *Aegis*. Τα ενδιαφέροντά του περιλαμβάνουν τη μινωική Κρήτη και το υπόλοιπο προϊστορικό Αιγαίο, τα ταφικά έθιμα, την αρχαιολογία τοπίου, τη θεωρία και την ιστορία της αρχαιολογικής επιστήμης και τη δημόσια αρχαιολογία.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΚΑΤΑΠΟΤΗ

Επίκουρη καθηγήτρια θεωρίας πολιτισμού και ψηφιακού πολιτισμού, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

ΙΟΥΛΙΑ ΣΚΟΥΝΑΚΗ

Αρχαιολόγος-μουσειολόγος, υποψ. διδάκτορας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

ΓΕΩΡΓΙΑ ΓΚΟΥΜΟΠΟΥΛΟΥ

Αρχιτέκτονας - Πολεοδόμος, υποψ. διδάκτορας, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Ο “ανοικτός αρχαιολογικός χώρος” ως εναλλακτικό μοντέλο διαχείρισης σε αστικό περιβάλλον: Ακαδημία Πλάτωνος και Λόφος Φιλοπάππου

Περίληψη

Εκκινώντας από μια καταρχήν περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών του κυρίαρχου μοντέλου διαχείρισης των αρχαιολογικών χώρων, το οποίο συμβατικά ονομάζεται «κλειστό», η παρουσίαση, που βασίζεται σε έρευνα που χρηματοδοτεί το Κέντρο Έρευνας για τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες, έχει ως στόχο αφενός να καταδείξει την ύπαρξη εξαιρέσεων στον κανόνα και αφετέρου να ανιχνεύσει τις δυνατότητες και προϋποθέσεις εφαρμογής στο ελληνικό αστικό περιβάλλον ενός διαφορετικού μοντέλου διαχείρισης των χώρων αυτών, το οποίο ορίζεται ως «ανοικτό». Χρησιμοποιώντας ως πεδίο έρευνας την πόλη της Αθήνας και, ειδικότερα, δύο ιδιάζοντες αρχαιολογικούς χώρους, την Ακαδημία Πλάτωνος και τον Λόφο Φιλοπάππου, οι οποίοι λειτουργούν ταυτόχρονα ως προστατευόμενοι τόποι προβολής της αρχαιολογικής κληρονομιάς και ως κοινόχρηστοι χώροι πρασίνου, επιχειρεί να καταδείξει την ανάγκη εμβάθυνσής στην έννοια της «ανοικτότητας» και ανάλυσης των ιστορικών, αξιακών, χωρικών και διαχειριστικών παραμέτρων που υποδεικνύουν την ταυτότητα και τις κοινωνικές λειτουργίες των αρχαιολογικών χώρων. Με δεδομένο τον μεγάλο και διαρκώς αυξανόμενο αριθμό των αρχαιολογικών μνημείων στη χώρα μας, το εν λόγω ερευνητικό εγχείρημα φιλοδοξεί να διευρύνει τον προβληματισμό και τις επιλογές ως προς τις πρακτικές διαχείρισης και ανάδειξης τους, λαμβάνοντας υπόψη τις προκλήσεις που θέτει η σύγχρονη κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα των ελληνικών πόλεων, καθώς και τα πληθυντικά οράματα και συμφέροντα των διαφόρων υποκειμένων που εμπλέκονται στην παραγωγή, το σχεδιασμό και τη χρήση των μνημειακών χώρων.

Βιογραφικά σημειώματα

Η **Δέσποινα Καταπότη** αποφοίτησε από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών το 1995. Ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές της σπουδές (MA in Archaeology & Prehistory) στο Τμήμα Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου του Sheffield το 1997 και τη διδακτορική της διατριβή στο ίδιο πανεπιστήμιο το 2005. Είναι Επίκουρη Καθηγήτρια Πολιτισμικής Θεωρίας και Ψηφιακού Πολιτισμού στο Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα και η διδασκαλία της επικεντρώνονται στην κριτική θεωρία, τη μελέτη της μνήμης καθώς και την ιστορία και φιλοσοφία της επιστήμης της αρχαιολογίας. Τα τελευταία χρόνια διερευνά τη σχέση των ψηφιακών τεχνολογιών, των μέσων κοινωνικών δικτύωσης και του ευρύτερου πεδίου της πολιτιστικής κληρονομιάς, με απώτερο στόχο την κριτική αποτίμηση της επίδρασης και συμβολής της «ψηφιακότητας» στη διαχείριση και ανάδειξη του παρελθόντος. Το 2013, συνεπιμελήθηκε με τη Δρα Μαρία Ρελάκη το συλλογικό τόμο *An Archaeology of Land Ownership* (London: Routledge), ενώ έχει δημοσιεύσει σειρά επιστημονικών

άρθρων αναφορικά με τη σχέση αρχαιολογίας και μέσων κοινωνικής δικτύωσης, τη διαμόρφωση μνημονικών δικτύων και κοινοτήτων στον κυβερνοχώρο καθώς και το σχεδιασμό υβριδικών μοντέλων διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η **Ιουλία Σκουνάκη** είναι αρχαιολόγος-μουσειολόγος, υποψήφια διδάκτορας στο Τμήμα Πολιτιστικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και κάτοχος μεταπτυχιακών τίτλων «Κλασικής Αρχαιολογίας» (Πανεπιστήμιο Κρήτης) και σπουδών «Αρχαιολογικής Κληρονομιάς και Μουσείων» (University of Cambridge/Darwin College). Η ερευνητική της δραστηριότητα αφορά κυρίως στα πεδία της «δημόσιας αρχαιολογίας και ιστορίας» (public archaeology-history), της πολιτιστικής διαχείρισης και της μουσειολογίας, με έμφαση στο θεσμό του αρχαιολογικού χώρου. Η επαγγελματική της δραστηριότητα περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη συμμετοχή σε μελέτες που αφορούν τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, τη διαχείριση και ανάδειξη μνημείων, μνημειακών χώρων και μουσειακών συλλογών.

Η **Γεωργία Γκουμπούλου** είναι αρχιτέκτονας μηχανικός – πολεοδόμος (ΕΜΠ, ΜΔΕ) και υποψήφια διδάκτορας του Τομέα Πολεοδομίας-Χωροταξίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ. Η ακαδημαϊκή της έρευνα αφορά την αναγνώριση του ρόλου των «αστικών κενών» ως ειδικών υπαίθριων ελεύθερων χώρων με μια ιδιαίτερη «δυναμική» κι ως πεδία δράσεων κοινωνικών, πολιτισμικών σχέσεων και φυσικών διεργασιών. Ως υποψήφια διδάκτορας συμμετέχει επικουρικά στη διδασκαλία προπτυχιακών και μεταπτυχιακών μαθημάτων της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ που σχετίζονται με θέματα Αστικού Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος. Ως ερευνήτρια συνεργάζεται με εργαστήρια ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, ερευνητικές/επιστημονικές ομάδες, τη MONUMENTA και είναι μέλος του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών ΕΜΠ. Συμμετέχει σε ερευνητικά προγράμματα συνεργασίας (ΕΜΠ-LUH, IKYDA15, HeKriS17), οργανώνει εκπαιδευτικά εργαστήρια/workshops κι εκθέσεις ενώ επιστημονικά άρθρα της έχουν δημοσιευτεί σε διεθνή και ελληνικά πρακτικά συνεδρίων, περιοδικές και συλλογικές εκδόσεις. Ως ελεύθερος επαγγελματίας (από το 2001), συνεργάζεται με γραφεία αρχιτεκτονικών και πολεοδομικών μελετών, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, επιστημονικά ινστιτούτα, συμμετέχει και συμβάλλει σε επαγγελματικά σεμινάρια, ημερίδες, εκθέσεις κι αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς κι έχει βραβευμένο, υλοποιημένο και μη έργο.

NOTA PANTZOY

Επίκουρη καθηγήτρια, Τμήμα Διαχείρισης Πολιτισμικού Περιβάλλοντος και Νέων Τεχνολογιών, Πανεπιστήμιο Πατρών

Βιογραφικό Σημείωμα

Η Νότα Πάντζου είναι επίκουρη καθηγήτρια με γνωστικό αντικείμενο «Πολιτιστική Κληρονομιά: Διαχείριση και Προβολή» στο Τμήμα Διαχείρισης Πολιτισμικού Περιβάλλοντος και Νέων Τεχνολογιών του Πανεπιστημίου Πατρών. Σπούδασε Αρχαιολογία και Ιστορία της Τέχνης στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στη «Διαχείριση Μουσείων και Αρχαιολογικής Κληρονομιάς» στο Πανεπιστήμιο του Cambridge και εκπόνησε διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου του Southampton ως υπότροφος των

ιδρυμάτων Α.Γ. Λεβέντης και Α. Σ. Ωνάσης. Από το 2001 έχει συνεργαστεί με ελληνικούς και διεθνείς φορείς και οργανισμούς σε προγράμματα και δράσεις πάνω στη διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς. Διδάσκει στο ΠΜΣ «Πολιτιστική Διαχείριση» των Πανεπιστημίων Οικονομικού Αθηνών και Kent και από το 2013 είναι αναπληρώτρια διευθύντρια του Θερινού Σχολείου «Πάρκο Παρράσιας Κληρονομιάς». Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα συμπεριλαμβάνουν την αρχαιολογική και μουσειακή διαχείριση με έμφαση στις τοπικές κοινωνίες, τη σύγχρονη και ιστορική αρχαιολογία, τη διαχείριση και ανάδειξη της τραυματικής κληρονομιάς και την κοινωνικό-πολιτική διάσταση του παρελθόντος.

ΦΩΤΕΙΝΗ ΒΕΝΙΕΡΗ

Διδάκτωρ μουσειακού θεάτρου

Το μουσειακό θέατρο: μια «νέα» ερμηνευτική στρατηγική

Περίληψη

Το μουσειακό θέατρο συνιστά μια ερμηνευτική στρατηγική που εφαρμόζεται σε μουσεία, μνημεία και τόπους πολιτισμικής αναφοράς για να διευρύνει τις αφηγηματικές δυνατότητες του χώρου ή/και του αντικειμένου και να ενθαρρύνει το κοινό να κατανοήσει με άμεσο τρόπο διαφορετικές διαστάσεις της ιστορίας και του μουσειακού περιβάλλοντος. Ιστορικά πρόσωπα, φανταστικά ή πραγματικά, ζωντανεύουν και αλληλεπιδρούν με το κοινό στο πλαίσιο μιας θεατρικής σύμβασης που μπορεί να δημιουργήσει διαλογικούς χώρους και πολυεπίπεδες συνδέσεις μεταξύ των ιχνών του παρελθόντος και των σημερινών ανθρώπων. Ως ερμηνευτικό εργαλείο είναι ικανό να διαμεσολαβήσει όχι μόνο λεκτικά αλλά και ενσώματα την πολλαπλότητα της εμπειρίας και να συνδέσει το ειδικό με το γενικό. Η προσέγγιση αυτή ακολουθεί τις σύγχρονες εξελίξεις στα πεδία της ιστορίας, των σπουδών μνήμης και της μουσειολογίας και συνδέεται με την ανάδυση των «αθέατων» όψεων της εμπειρίας των υποκειμένων. Σε αυτό το πλαίσιο, το μουσειακό θέατρο μπορεί να αποτελέσει ένα δυναμικό πεδίο που θα διευρύνει, θα διαφοροποιήσει και θα επηρεάσει καθοριστικά τη σχέση των μουσείων με το κοινό τους και κατ' επέκταση με το κοινωνικό σύνολο.

Πρόκειται για μια νέα μορφή ερμηνείας για την ελληνική μουσειολογία, ωστόσο έχει μακρά ιστορία σε χώρες του εξωτερικού. Τα αποτελέσματα σχετικών μελετών, αναφορικά με τον αντίκτυπο που έχει στο κοινό των μουσείων, είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά.

Η ανακοίνωση θα εστιάσει στην παρουσίαση δύο εφαρμογών μουσειακού θεάτρου σε αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας : το πρόγραμμα «Ιστορίες του Κάστρου», που υλοποιήθηκε στο Μεσαιωνικό Κάστρο της Κιμώλου το 2016 και το 2017, και το «391 π.Χ.: Μια μέρα στις Ξανθίππης», που έλαβε χώρα στον αρχαιολογικό χώρο των Αστικών Πυλών Πειραιά το 2017.

Βιογραφικό Σημείωμα

Η **Φωτεινή Βενιέρη** είναι πρόεδρος της εταιρείας μουσειακού θεάτρου Heterotopia. Διδάσκει μουσειολογία (ΠΔ 407/80) στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο και θεατρική γραφή στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Η διδακτορική της διατριβή εστίασε στη μελέτη του μουσειακού θεάτρου και στη χρήση θεάτρου και θεατρικών τεχνικών ως ερμηνευτικών μέσων σε μουσεία και τόπους πολιτισμικής κληρονομιάς, υπό το πρίσμα των πεδίων της μουσειολογίας, της θεατρολογίας και της παιδαγωγικής. Βασικό ερευνητικό ερώτημα υπήρξε η διερεύνηση των τρόπων πρόσληψης θεατρικών

αφηγηματικών τεχνικών σε συνάρτηση με τον αντίκτυπό τους στην εμπειρία του κοινού στο μουσειακό περιβάλλον. Εκπονήθηκε με τη χρηματοδότηση του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών, του Ιδρύματος Λεβέντη και του κληροδοτήματος Παπαδάκη.

Σπούδασε Θεατρολογία στο τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στην Πολιτιστική Διαχείριση, στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Είναι μέλος του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM), του Πανελληνίου Επιστημονικού Συλλόγου Θεατρολόγων (Π.Ε.ΣΥ.Θ.), του Πανελληνίου Δικτύου για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, της International Museum Theatre Alliance Americas (IMTAL Americas) και εκπρόσωπος της International Museum Theatre Alliance Europe (IMTAL Europe) στην Ελλάδα.

Άρθρα της έχουν δημοσιευτεί σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά και έχει παρουσιάσει ανακοινώσεις σε επιστημονικά συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ασχολείται με το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση ερμηνευτικών προγραμμάτων σε μουσεία και πολιτιστικούς φορείς.

ΑΓΙΑΤΙΣ ΜΠΕΝΑΡΔΟΥ

Συνεργαζόμενη ερευνήτρια, Μονάδα Ψηφιακής Επιμέλειας, Ε.Κ. ΑΘΗΝΑ και Πανεπιστήμιο Γλασκώβης

Οι βυθιστικές τεχνολογίες ως μέθοδοι ανάδειξης ιστορικά φορτισμένων χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς

Περίληψη

Οι βυθιστικές τεχνολογίες (immersive technologies) αποτελούν ένα σύνολο εργαλείων και μεθόδων ανάδειξης και ενίσχυσης της βιωματικής εμπειρίας: από την εικονική πραγματικότητα (virtual reality), την επαυξημένη πραγματικότητα (augmented reality), μέχρι την τεχνητή νοημοσύνη (artificial intelligence) και τις μεικτές (αναλογικές/ψηφιακές) μεθόδους, οι βυθιστικές εμπειρίες αναδεικνύονται πλέον ως μέσα ανα-σύνθεσης της μνήμης στο πεδίο της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η ανάπτυξη εντυπωσιακών εμπειριών σε εμπορικούς χώρους “φαντασίας” (λ.χ. τα London Dungeons, Universal Studio ktl) επέτρεψαν την εξέλιξη και μεταφορά τεχνογνωσίας σε επισκέψιμους χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος, κάποιοι από τους οποίους χαρακτηρίζονται από εξαιρετική ιστορική φόρτιση. Οι δυνατότητες που προσφέρουν πλέον οι βυθιστικές τεχνολογίες επιτρέπουν νέες αφηγηματικές προσεγγίσεις, όπως την εικονική πρόσβαση σε μέχρι πρότινος απροσπέλαστες στους επισκέπτες τοποθεσίες: εμβληματικό παράδειγμα, ο Θόλος της Ατομικής Βόμβας στη Χιροσίμα. Ομοίως, στην Ιερουσαλήμ, ειδική εφαρμογή εικονικής πραγματικότητας ανασυστήνει την κρίσιμη περίοδο του Δευτέρου Ναού.

Στην Ευρώπη οι βυθιστικές τεχνολογίες δεν έχουν μέχρι σήμερα χρησιμοποιηθεί εκτενώς για την ανάδειξη και επανερμηνεία ιστορικά φορτισμένων επισκέψιμων χώρων, με δύο εξαιρέσεις, αμφότερες στη Σκωτία. Στο Μπάνοκμπερν, το πεδίο της μάχης όπου οι Σκωτσέζοι νίκησαν τους Άγγλους κερδίζοντας την ανεξαρτησία τους το 1314, λειτουργούν διαδραστική έκθεση εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας καθώς και ένα παιχνίδι (game), τα οποία ενθαρρύνουν τη συμμετοχικότητα και την εκ νέου ερμηνεία της σημαντικής αυτής σύρραξης. Βορειότερα, στο Καλλόντεν, όπου το 1746 κατά την επανάσταση των Ιακωβιτών έγινε η προσπάθεια για την παλινόρθωση των Στούαρτ στο Ηνωμένο Βασίλειο, λειτουργούν τρισδιάστατη κινηματογραφική απεικόνιση της συμπλοκής, καθώς και σειρά άλλων εκθεμάτων τα οποία, με τη μεικτή χρήση

εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας επιδιώκουν να εμπνεύσουν στο κοινό μία νέα, πιο σύγχρονη αντίληψη για τα γεγονότα της εποχής.

Στην παρούσα τοποθέτηση, θα τεθούν ερωτήματα σχετικά με τη υιοθέτηση βυθιστικών τεχνολογιών σε ιστορικά ευαίσθητους χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα και θα διερευνηθούν οι δυνατότητες που οι τεχνολογίες αυτές προσφέρουν σε ό,τι αφορά τη συλλογική μνήμη, τη συλλογική ευθύνη, και τις συλλογικές ικανότητες για επαναπροσδιορισμό.

Βιογραφικό Σημείωμα

Η Αγιάτις Μπενάρδου είναι Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια στη Μονάδα Ψηφιακής Επιμέλειας, Ε.Κ. ΑΘΗΝΑ, και στα τμήματα Κριτικών Σπουδών και Σπουδών Πληροφορίας του Πανεπιστημίου της Γλασκώβης. Έχει διδάξει Ψηφιακή Επιμέλεια στο Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου, ενώ κατά το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 διδάσκει Ψηφιακές Μεθόδους στις Ανθρωπιστικές Επιστήμες στο νεοσύστατο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Ψηφιακές Μεθόδους για τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες του Τμήματος Πληροφορικής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι κάτοχος διδακτορικού τίτλου στην Αρχαιολογία από το Πανεπιστήμιο του Λονδίνου.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΝΑΖΟΥ

Μεταδιδακτορική ερευνήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης & διδάσκουσα κοινωνικής ανθρωπολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

ΝΕΝΑ ΓΑΛΑΝΙΔΟΥ

Αναπληρώτρια καθηγήτρια προϊστορικής αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στου 'τουρισμού την ανοχή...': Αρχαιολογική κληρονομιά, καταγωγικοί μύθοι και πολιτιστικές πολιτικές στο Μεγανήσι, κεντρικό Ιόνιο Πέλαγος

Περίληψη

Από τη σκοπιά της συμβολικής ανάλυσης, ο τουρισμός, έχει εννοιοποιηθεί ως αρένα μέσα στην οποία η φαντασίωση μετασχηματίζεται σε κοινωνική πρακτική. Ο τουρισμός παίρνει τα όνειρα και τους μύθους και τα εγγράφει στους τόπους, δίνοντας έτσι χωρική διάσταση στα κοινωνικά νοήματα. Ως διαδικασία δεν αφορά μόνο ένα σύνολο από εμπορικές δραστηριότητες αλλά αφορά μια ιδεολογική (ανα)πλαισίωση της ιστορίας, της φύσης και της παράδοσης. Κατά τον Desmond αυτή η (ανα)πλαισίωση έχει τη δύναμη να αναδιαμορφώνει τον πολιτισμό με βάση τις δικές του ανάγκες. Στη διασταύρωσή του τουρισμού με την αρχαιολογία και την κληρονομιά, μνημεία και μύθοι, επανεγγράφονται: α) ως εμπόρευμα, β) ως τρόποι άσκησης πολιτικών και επιβολής σχεδιασμών των τοπικών κοινωνιών, γ) ως κοινά αγαθά που προσδιορίζουν μια αίσθηση του τόπου στο τοπικό φαντασιακό, αλλά και παράλληλα ως ιδιωτικά αγαθά στην επιχειρηματική σφαίρα με ιδιαίτερη έμφαση στην συγκρότηση μιας ρητορικής σχετικής με μια βιώσιμη και πολύπλευρη τουριστική ανάπτυξη. Από την άποψη αυτήν οι αρχαιολογικοί χώροι στις τοπικές (νησιωτικές) κοινωνίες ως τοποθεσίες κληρονομιάς αφηγούνται πολλαπλές, δυνητικά αντιφατικές ιστορίες που σχετίζονται τόσο με το παρελθόν όσο και με τις σύγχρονες καθημερινές πολιτισμικές πρακτικές στην ιδιωτική και τη δημόσια σφαίρα.

Η ανακοίνωση αυτή χρησιμοποιεί το υλικό από την εθνογραφική μελέτη που πραγματοποιήθηκε στο Μεγανήσι από το 2010 έως το 2013 κατά τη διάρκεια της διεπιστημονικής αρχαιολογικής έρευνας του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Εσωτερικό Αρχιπέλαγος του Ιονίου με αντικείμενο την ιστορία του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος. Εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο τα αρχαιολογικά ευρήματα στοιχειοθέτησαν ένα πλαίσιο ερμηνείας για τον κόσμο του τουρισμού. Στο Μεγανήσι παρατηρείται μετατόπιση της οικονομικής του δραστηριότητας από την αγροτική οικονομία στον τουρισμό. Τα αρχαιολογικά ευρήματα εκεί και στα δορυφορικά νησιά ενεργοποίησαν πολλές συζητήσεις σχετικά με τις δυνατότητές τους ως νέων πόρων για την τουριστική ανάπτυξη, αλλά και ως απειλή για την ίδια. Η ανακοίνωση εξετάζει το πώς οι κύριοι ενδιαφερόμενοι/φορείς της τουριστικής ανάπτυξης, οι επιχειρηματίες, οι πολίτες και οι τοπικές αρχές, συνέδεσαν την αρχαιολογία με την παραγωγή μιας νέας αντίληψης για μια πανάρχαιη προϊστορική κληρονομιά και επινόησαν (εκ νέου) τοπικούς καταγωγικούς μύθους, όπως τον μύθο του Οδυσσέα, της Ομηρικής Ιθάκης και του Αριστοτέλη Ωνάση στο Ιόνιο, υπό το βλέμμα... των ανθρώπων του Νεάντερταλ, ευρήματα των οποίων αποκάλυπτε η αρχαιολογική έρευνα. Με βάση τα παραπάνω η παραγωγή διαφοροποιημένων ταυτοτήτων εντοπιότητας μέσα από την επινόηση, τη χρήση αλλά και τον επαναπροσδιορισμό καταγωγικών μύθων για τις ανάγκες και τις σκοπιμότητες του τουριστικού παρόντος έχουν συνέπειες τόσο για τους ντόπιους που αρχικά ασχολούνται με τη δημιουργία τους όσο και για τους τουρίστες αργότερα στην κατανάλωσή τους.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας εκπονήθηκαν σενάρια διαχείρισης του μνημειακού και φυσικού αποθέματος του Μεγανησιού από τη Δημοτική Αρχή σε συνεργασία με την ομάδα του Πανεπιστημίου Κρήτης. Αυτά στηρίχτηκαν στην ιδέα της τοπικής κοινωνίας ως σημαντικού φορέα στη διαδικασία προσδιορισμού, κατανόησης και διατήρησης των ιστοριών του τόπου, με έμφαση τόσο στη συλλογική μνήμη όσο και στη φυσική και πολιτιστική ιστορία του προκειμένου να καταδειχθεί η τοπική ιδιαιτερότητα. Η ανακοίνωση συζητά επίσης τις προτάσεις διαχείρισης αυτής της 'νέας' κληρονομιάς ως ελκυστικού τουριστικού προϊόντος.

Η μελέτη εγγράφεται στο πεδίο της Δημόσιας Αρχαιολογίας και θα συνεχιστεί τα επόμενα τρία χρόνια ως χρηματοδοτούμενη από το ΕΛΙΔΕΚ μεταδιδακτορική έρευνα σε συνδυασμό με μελέτες περίπτωσης από το Αιγαίο (Δήλος-Ρήνεια-Μύκονος) με τίτλο «Αρχαιολογία, Τουρισμός και Τοπικές Κοινωνίες: Υποδοχή, Πρόσληψη και Οικειοποίηση του Αρχαιολογικού Αποθέματος στη Νησιωτική Ελλάδα».

Βιογραφικά Σημειώματα

Η **Δέσποινα Νάζου** είναι κοινωνική ανθρωπολόγος, διδάκτωρ του Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, μεταδιδακτορική ερευνήτρια του Πανεπιστημίου Αιγαίου (2004-2006) και του Πανεπιστημίου Κρήτης (2017-2021). Είναι επίσης διδάσκουσα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Η διδακτορική της διατριβή (2003) επικεντρώθηκε σε ειδικά ζητήματα τουρισμού, εντοπιότητας και επιχειρηματικότητας στη Μύκονο και τη Ρήνεια. Η τριετής μεταδιδακτορική της έρευνα (2004-2006) στο Παν. Αιγαίου χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ με έμφαση στη γυναικεία και συνεταιριστική επιχειρηματικότητα στον τουρισμό (Λέσβος και Μύκονος). Ως μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο Παν. Κρήτης (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας) επικεντρώνεται ερευνητικά στη δημόσια αρχαιολογία, τις τοπικές κοινωνίες στον πλαίσιο του τουρισμού (Δήλος, Ρήνεια, Μύκονος, Μεγανήσι, Λευκάδα). Η έρευνα αυτή (2017-2021) χρηματοδοτείται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΕΛΙΔΕΚ). Από το 2004 έως

σήμερα είναι διδάσκουσα και επιστημονική συνεργάτιδα/ερευνήτρια στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Σχεδιασμός, Διοίκηση και Πολιτική του Τουρισμού» του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων (Παν. Αιγαίου) και του Τμήματος Οικονομικής και Διοίκησης του Τουρισμού (Παν. Αιγαίου). Έχει επίσης διδάξει κατ' επανάληψη στο MBA του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων. (Παν Αιγαίου), στο προπτυχιακό πρόγραμμα του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων (Παν. Αιγαίου) καθώς και στο προπτυχιακό του Τμήματος Οικονομικής και Διοίκησης του Τουρισμού. Επίσης υπήρξε συνεργαζόμενο εκπαιδευτικό προσωπικό του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Έχει συμμετάσχει σε πολλά ερευνητικά προγράμματα που αφορούν στην τουριστική ανάπτυξη και στις νησιωτικές κοινωνικές ταυτότητες και έχει συγγράψει μελέτες και επιστημονικά άρθρα. Είναι μέλος του Παρατηρητηρίου Τουρισμού του Παν. Αιγαίου.

Η **Νένα Γαλανίδου** είναι καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και επισκέπτρια καθηγήτρια του Τμήματος Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου του York. Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στις εφαρμογές της πληροφορικής στην αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο του Southampton. Εργάστηκε στο Τμήμα Ηλεκτρονικής Τεκμηρίωσης του Μουσείου Μπενάκη. Εκπόνησε τη διδακτορική της διατριβή στο Τμήμα Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου του Cambridge. Ως μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο κολέγιο Clare Hall από το 1996 έως το 1999 δίδαξε Παλαιολιθική Αρχαιολογία, Μεσολιθική Αρχαιολογία, και Ποσοτικές Μεθόδους στην Αρχαιολογία στο Cambridge. Σήμερα διευθύνει Παλαιολιθικές έρευνες πεδίου στη Λέσβο και το Εσωτερικό Αρχιπέλαγος του Ιονίου. Είναι μέλος της συντακτικής ομάδας των περιοδικών Archaeological and Anthropological Sciences και Journal of Greek Archaeology. Συν-διηύθυνε το πρόγραμμα INNOVARCH (Innovating Training Aims for Public Archaeology) με αντικείμενο την ανάπτυξη καινοτόμων προγραμμάτων διδασκαλίας της Δημόσιας Αρχαιολογίας σε τέσσερα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια. Είναι επιστημονική υπεύθυνη της σειράς Δημόσια Αρχαιολογία των εκδόσεων Καλειδοσκόπιο.

ΕΛΕΝΗ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Αρχαιολόγος-μουσειολόγος, Πρωτοβουλία για την Ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (HERITAGE)

ΑΡΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ανθρωπολόγος-ιστορικός, Πρωτοβουλία για την Ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (HERITAGE)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Επίκουρος καθηγητής προϊστορικής αρχαιολογίας, University of Kent, Πρωτοβουλία για την Ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (HERITAGE)

Ενεργοποίηση τοπικών κοινοτήτων και συμμετοχική διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς: στόχοι, περιορισμοί και προοπτικές μέσα από το παράδειγμα των Γωνιών Μαλεβιζίου.

Περίληψη

Στα πλαίσια της απο-αποικιοποίησης της αρχαιολογίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς, οργανισμοί, ερευνητικά προγράμματα και μουσεία ανά τον κόσμο έχουν καταστήσει τις συμμετοχικές διαδικασίες ηθικό προαπαιτούμενο της λειτουργίας τους. Η ενεργός ανάμειξη τοπικών κοινωνιών στην ερευνητική διαδικασία, στην διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς και στην

ανάδειξη και διατήρηση μνημείων, όμως, αποδεικνύεται μια διαδικασία πολύ πιο περίπλοκη από ό,τι φαίνεται εκ πρώτης όψεως. Η ποικιλομορφία των τοπικών κοινοτήτων, των κρατικών, κοινωνικών και πολιτιστικών πλαισίων μέσα στα οποία αυτές δρουν, δυσχεραίνουν την παγίωση καλών πρακτικών που να ισχύουν παγκόσμια. Συχνά μάλιστα, προσεγγίσεις, στόχοι και τεχνικές που δρουν ενεργοποιητικά και απελευθερωτικά σε ένα τόπο λειτουργούν προωθώντας ουσιοκρατικές ταυτίσεις και ενισχύοντας δίκτυα εξουσίας και εκμετάλλευσης σε έναν άλλο. Η παρουσίαση αυτή, αφού συζητήσει κριτικά σύγχρονες προσεγγίσεις στην ενεργοποίηση τοπικών κοινωνιών, εξετάζει το παράδειγμα των Γωνιών Μαλεβιζίου, ως εγχειρήματος ανάμειξης της τοπικής κοινότητας στην ανάδειξη και διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου. Μέσα από την κριτική παρουσίαση, αναδεικνύονται οι περιορισμοί του πλαισίου, οι δυσχέρειες που αναδύονται από τη συνάντηση ντόπιων και «ειδικών», καθώς και οι προοπτικές που δίνει ένα τέτοιο εγχείρημα στην διαδικασία απο-αποικιοποίησης της αρχαιολογίας και της εγκατάστασης συμμετοχικών διαδικασιών.

Βιογραφικά Σημειώματα

Η **Ελένη Στεφάνου** είναι αρχαιολόγος-μουσειολόγος (PhD, Πανεπιστήμιο Southampton, Ηνωμένο Βασίλειο). Από το 2013 διδάσκει ως Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Από το 2008 συνεργάζεται με πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς φορείς στη διοργάνωση προγραμμάτων αρχαιολογίας της κοινότητας και επιμορφωτικών σεμιναρίων στα αντικείμενα της Μουσειολογίας-Μουσειοπαιδαγωγικής και Διαχείρισης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, καθώς και με μουσειακούς φορείς στα πλαίσια του μουσειολογικού και εκπαιδευτικού τους σχεδιασμού. Ανήκει στη μουσειολογική ομάδα του υπό κατασκευή Μουσείου Ναυπηγικών και Ναυτικών Τεχνών Αιγαίου στη Σάμο. Είναι συνιδρύτρια της ερευνητικής συλλογικότητας «Live the Mo(nu)ment» και επιστημονικός συνεργάτης της Πρωτοβουλίας για την Διαχείριση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (The Heritage Management Organization). Η έρευνά της αφορά στην πρόσληψη της πολιτιστικής κληρονομιάς και στις χρήσεις του παρελθόντος στο παρόν, όπως αυτές διαμορφώνονται μέσω των μουσειακών και πολιτιστικών αναπαραστάσεων, της διαχείρισης της ιστορικής μνήμης και της εκπαίδευσης, δηλαδή αφορά σε πεδία που αποτελούν τους κατεξοχήν διαύλους διαμόρφωσης μιας σχέσης οικειότητας ποικίλων κοινωνικών ομάδων (εκπαιδευτικών, μαθητών, τουριστών, επισκεπτών μουσείων, τοπικών κοινοτήτων κλπ.) με το παρελθόν και την πολιτιστική κληρονομιά.

Ο **Άρης Αναγνωστόπουλος** είναι κοινωνικός ανθρωπολόγος και ιστορικός. Η έρευνά του εστιάζει κυρίως στην πολιτική και την ποιητική των υλικών καταλοίπων του παρελθόντος στο παρόν. Έχει κάνει εθνογραφική έρευνα σε διάφορα αρχαιολογικά εγχειρήματα, όπως το πρόγραμμα «Καλαυρεία» στο Ιερό του Ποσειδώνα στον Πόρο, το πρόγραμμα «Τρία Μινωικά Ιερά Κορυφής της Κεντρικής Κρήτης» στις Γωνιές Μαλεβιζίου, και την ανασκαφή της Κουτρούλου Μαγούλας στο Νέο Μοναστήρι Φθιώτιδας. Έχει μελετήσει και εκδώσει εκτεταμένα πάνω στη μετάβαση από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στην Αυτόνομη Πολιτεία στην Κρήτη των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Σήμερα εργάζεται για την μη κερδοσκοπική εταιρεία «Πρωτοβουλία για την Ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» και διδάσκει στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Πολιτιστική Διαχείριση» που διοργανώνεται από το Πανεπιστήμιο του Κεντ και την ΑΣΟΕΕ στην Ελευσίνα.

Dr. **Evangelos Kyriakidis** is the founding director of the Heritage Management Organization, was Senior Leventis Research Fellow in Heritage Management and Senior Lecturer in Aegean Prehistory in the University of Kent, Canterbury. Trained in UCL and Cambridge in Classical Archaeology, Linguistics and Anthropology, a fellow of the society of Antiquaries of London and a visiting professor at UCLA. Evangelos' research on heritage management has contributed to Kent being rated second for its impact in society in the UK. He is the founding director of the MA in Heritage Management between Kent and AUEB, a program consistently rated this year as 3rd internationally for Culture and Creative Industries Management and first for Heritage by Eduniversal.